

מסורת הש"ס

(א) [ע"י פירוש הערוך בערך חלם], (ב) מגילה ה', (ג) [שבועות טז], מגילה ג' י"ג, (ד) [שי"ן לדף לא], (ה) [ע"י במסכת חולין סה]. ד"ה אע"פ,

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מָלֵאת
לוֹ שָׁנָה תִּמְיָמָה וְקָם הַבֵּית
אֲשֶׁר בְּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חֻמָּה
לְצִמְתִּית לִקְנָה אֹתוֹ
לְדֹתָיו לֹא יֵצֵא בִּיבֹל:
וּיִקְרָא כֹה ל
2. וְתוֹרֵדִם בְּחָבֵל בְּעַד
הַחֲלוֹן כִּי בֵיתָה בְּקִיר
הַחֻמָּה וּבְחֻמָּה הִיא
יִשְׁבֶּתָּ:
יְהוֹשֻׁעַ בן טו

לעזי רש"י

מישטיי"ר. ארון כלים.

רבינו גרשום

ומש"ה איצטרך [ליה]
לחקורי תנתינ שלא בפניו
נגזן זה [שחשולש מצותיו
בלשכה: והכל
דאיצטרך ליה תקין, אלא
בעלמא כגון בפניו וכו' שלא
פפניו מותרין אלא בעל כרחו
לא': תנתינ: כגון שחשולש
פניו חזומה כגון תובים וכו'
מורחצות אגדליים שחשולש
ועל כיוצא בהן: ויהי קה בבת
קר חזומה. תנתינ: עמה
לאחר ימי חשולש: חזין
השדות. שאם יש שדות
[בתוך] העיר אין נחלשין.
בית המנין בחומת העיר. ר'.

יהודה חסדא ארני חטלם
 ידו חמל נח ליהודה
 כאילו חמל נח ליהודה
 שנקמן אבתי חסדא ורבי חזקוני.
 שכן תלמי חסדא חזקוני ורבי חזקוני
 מנבל עזר עזר חסדא
 חטלם: [נב'] דרבי
 וקם חסדא שבעי שבי
 ליה: **א**ל: בת: שחווה
 דרבי חטלם: [נב] בת
 דרבי לביא למעט שדות
 דבבא ר' יהודה: **ו**אל:
 שחווה **א**ת: חסדא דמשמע
 שדרי דרבי לביא חטל
 מדי: חטלם: למעט
ופסול: עמקה בלעמא
 כס חסדא ארני חטלם
 ואני דומין כ' לביא דרבי.
 חסדא דמשמע שדרי
 מעטת מי גזי דרבי לשדה
 דלית בהו דרבי ל' מאר
 דבי דרבי אפי' שדרי
 שדרי ומרין אל דרבי לרבי
 משום דחטל דרבי בכל
 חסדא ומעטת דרבי בכל
 למגדל וברו הכי נמי דסבר
 דחטלן עמקה: **ו**אל:
 רעני: [נב] שנקמן

כַּשְׁמִישׁ חֶמֶץ כִּמּוֹ שֶׁהָיָה
מִשְׁכַּעַר בִּי כִּרְחַק בְּחִקֵּי הַחֶמֶץ
וְאִפְרִי הָכִי וּבִחְבֹּתֵי הָיָה
וְיִשְׁכַּת עֵינָיו פְּלִיטִים מִן הַחֶמֶץ:
וְיָדָה כִּי מִתּוֹכָם בָּרָא
יִשְׁכַּת, וְיָדָה לֹא עֵינֵי הוֹמָה
כְּלֹמֶר: אֵתִי, לְפִלְטִים מִן
הַחֶמֶץ: **מִיָּד**
שְׁנִיתוֹת חֻמּוֹת, אִיכָא
מִלָּא שְׁכַל הַחֶמֶץ בָּרָא
מִלָּא גִּזַּת וְאִיכָא אֲדָרָק
שְׁנִיתוֹת מִשְׁפָּטֵי עַד הָאָרֶץ
וְחֵן מִן הַחֻמּוֹת: **עַל** [חֻמָּה]
דְּחִתִּים אֲשֶׁר לוֹ הוֹמָה בִּי
חֶמֶץ [מִשְׁכַּעַר] מִכִּי עֵינֵי
בָּעֵינִי, **כִּי שֶׁרֵי**, חֻמֵּי
זֶה גִּזַּת: **כִּי שֶׁרֵי**, דְּחִתִּים
הַחֲצִירִים אֲשֶׁר אִין לֹא הוֹמָה
בָּרָא כְּלֹמֶר חֻמֵּי עַד הוֹמָה
צִרְיִין חֻמֵּי שֶׁרֵי: **כִּי שֶׁרֵי**,
חֻמֵּי, בְּחֶלֶק כִּי
כְּלֹמֶר **אֲשֶׁר לֹא** עֵינֵי
וְחֵן לֹא קוֹרֵם כִּל דִּירוּן בְּחִי
עַד הוֹמָה: [קִרְבֵּית חִשְׁמָה
שְׁכַחְתוּם: צִמְרוֹן:]

המוכר שדהו פרק תשיעי ערכין

וְעַל כֵּרוֹ. שֶׁהִטְלִיחַ בְּצִיּוֹ כִּי הִ"ג דַּחֲקִין הֵלל בְּמַחֲמָי: שְׁלֹא
בְּפִנּוּ. כְּגוֹן אֲשֶׁר נִטְמָן וְנִשְׁכַּח דַּחֲמֵי לִירֵשׁוּתָא אִיכָא דְשָׁלָא בְּפִנּוּ
הוּא וְעַל כֵּרוֹ הוּא מִשּׁוּם הֵיכֵי אִצְטְרִיךְ לִיה לִהְלֵל לַחֲקוּנִי: מֵאִי
אִצְטְרִיךְ לִיה סִקּוּן. וְאִי נָמִי לִוְקַח הֵסֵם וְלֹא הוּא בְּעִי לְקַבְּלֵיהּ
הוּא אִצְטְרִיךְ לִהְלֵל לַחֲקוּנִי דְּבַעַל כֵּרוֹ

מדאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כרחו הוויא נתינה הא בעלמא נתינה בעל כרחו לא הוויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב ^א אשי ודילמא כי איצטריכא ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הוויא ^ב מתנה איכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטיך על מנת ששתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו הוויא נתינה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הוויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודילמא בין בפניו בין שלא בפניו מדעתו אין בעל כרחו לא והלל מאי דאיצטריך ליה תקון: מתני' "כל שהוא לפניו מן החומה הרי הוא כבתי ערי חומה חוץ מן השדות ר' מאיר אומר אף השדות בית הבנוי בחומה ר' יהודה אומר אינו כבתי ערי חומה ר"ש אומר כותל החיצון היא חומתו: גמ' ת"ר בית אין לי אלא בית מנין לרבות בתי בדים ובתי מרחצאות ומגדלות ושובבין ובורות ושיחין ומערות ת"ל ואשר בעיר יכול שאני מרבה אף השדות ת"ל בית דברי רבי יהודה ר"מ אומר בית אין לי אלא בית מנין לרבות בתי בדים ובתי מרחצאות ומגדלות ושובבין ובורות

שיחין ומערות ואפילו שדות ת"ל אשר בעיר ואלא הא כתיב בית אמר רב חסדא אמר רב קטינא ^(א) חולסית ומצולה איכא בנייהו והתניא חולסית ומצולה ^(ב) ר"מ אומר כבתיס ר' יהודה אומר כשדות: בית הבנוי בחומה ר' יהודה אומר אינו כבתי ערי חומה [וכו']:^(ג) אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ^(ד) ותורידם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת ^(ה) [ר"מ] ^(ו) [ר' שמעון] סבר כפשטיה דקרא ור' יהודה סבר בחומה היא יושבת ולא בעיר חומה: מתני' ^(ז) יעיר שגגותיה חומתה ושאינה ימוקפת חומה מימות יהושע בן נון אינה כבתי ערי חומה ואלו הן בתי ערי חומה השלש מצורות של שני בתים ^(ח) מוקפת חומה מימות יהושע בן נון כגון קצרה הישנה של ציפורין וחקרה של גוש חלב ויודפת הישנה וגמלא ^(ט) וגדוד וחדיד ^(י) ואונת וירושלים וכן כיוצא בהן: גמ' ^(יא) ת"ר חומה ולא שור איגר סביב פרט למבצרה ישימה חומתה ^(יב) רבי ^(יג) אלעזר בר יוסי אומר אשר ^(יד) לוא חומה יאע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן: ואלו הן בתי ערי חומה כו': תנא גמלא בגליל וגדוד בעבר הירדן וחדיד ^(טו) ואונת וירושלים ביתוריה מאי קאמר אמר

בגון חוב או פקדון בזה ודאי היו נמניה בעל כרחו כדאיתא פרכ הגזלן בחרא (ב"ק קמ. ושם) ה' במדבר משמע בה יבשוד בחיוב נמניה בעל כרחו דאיתא הא דתנן בפרק מי שחזו (גיטין פ') אינטימיה ואברה אינטימיה רבן שמעון בן גמליאל אומר מתן דמיה והתם מיירי אפי' בעל כרחו דל דוקא קאמר ה' מו בעי התם בגמרא האומר לאשה הרי זה גיטך ע"מ שתני מאתים וזו וחזר חיביי לרשב"ג חיביי לרבנן עד כאן לא קא אמרי רבנן התם אלא היכא דלא אחליה לגבה אבל דאמרי רבנן אינטימיה דוקא קאמר בעל כרחו מיירי דאי מדעמו לא גרע ממוחליין קך ואפי' קא ליה לרשב"ג דנמניה בעל כרחו הויה נמניה וז"ל כי היכי קאמר רבא הכא דלא הויה נמניה וז"ל ד מיה מדעמיה קאמר וזאפילו הכי לרבנן אינטימיה דוקא קאמר וזאפילו מוגרשת והאי בעי דהתם דרבנן אפילו מוחליין קך לא מהני וז' תאמר לרבא דס"ל דאפילו זעיר לא הויה נמניה בעי' א"כ לא וא' לא הו' מו נמניה והחליט לו אחר י"ב חדשים וי"ל דאם היה צעיר היה צוה ממנו אם לא בפניו בע"כ לא הויה נמניה והכי מצי להוכיח מהכא בפניו והלא תקנת הלל לא היתה כי אם שלא בפניו אבל בפניו בין מדעמו בין בעל כרחו הו' נמניה כדמתקין ליה רבא פפא וי"ל דמוכח הכי ד לא הוה צריך להחיל לתקוניי שלא בפניו להיות חולש מעומיו לנשכה רבא אפסר לזכות לו ע"י אחרי לתקן נמניה בעל כרחו לא בעלמא כו' הוה פפא דמתקין ליה לית ליה האי פסרזא: **הור"ם** לייטול משם חול ורשב"ג ס' פירש צ"ב צ"ב (שם יט. קס. ד) חולשת לייטול הימנה וכו' ונאולה מנו ורבי

אשר 15 חומה. פירש רש"י לוא כחצי משמע לו ושמעם לא כלומר אין לו עששו והיה לו קודם לכן ואלו בלתי"ף וקרי בוי"ט 8 (בוי"ו ולא קרי בלתי"ף): **במא** קאמר. וכי אין עיר מוקפת חומה בגלגלי מאמר אמאי לא פריך כמו קל אמתני' ויש לומר דפריך שפיר אצריחא לפי שקדקה יותר דמפרשא

ובתי ערי חומה, והא דלא חייש רבא לקושיא דרב פפא משום דאם איתא דבע"הוּא נתינה בפניו ה"ה נמי שלא בפניו ולא היה הלל מתקן לשכ נתינה למה היה נטמן, ור"ל משום דמכסיף מיניה אם לא היה מקבלם, או היה ירא שמה

לב.

ז א מ״ פ״ג מהל' שמיטה ויזבל הלכה יא:
מא ב מ״ שם הל׳:ז
מב ג מ״ שם הל׳:ג
מג ד מ״ שם הל׳:ו
מד ה מ״ שם הל׳:ד
מה ו מ״ שם הל׳:ג
מו ז מ״ שם הל׳:ו

מוסף רש"י

[illegible]

שינויי נוסחאות

[illegible]

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה מראצמרך וכו' **יוראי** מתנה וכו'. **גליון** מכלל דבמלת לא יורא נתינה, לענין מתנה לא משמעתיך
דמלתא דפשיטא דלא יורא אדם וזה כ"ע' ב"מ לענין שנתן לו חפצו, ופירוש חובש פשיטא דמיעיל ומוסר לוה אם זרק חבוב בחיקו של מלוה, וכן לענין פקדון נמי דתנן פ' הגזל ב"מ (ק"ת). וזה מחבירו ואשחקי אצלו ביישוב כ"ה אי ביישוב יחזיר לו אפי' כ"ע, וזהו יוראי דברב שהוא וקא לקבל מחבירו וחבירו יש לו וכת דבר אחר נענין כנון וכן פ' גמא דמגזרין וכו'.

ובתי ערי חומה, והא דלא חייש רבא לקשיא דרב פפא משום דאם איתא דבע"כ הויא נתינה בפניו ה"ה נמי שלא בפניו ולא היה הלל מתקן לשכה, ואי משום לייחודי דוכאא לנתינת המעות אפשר שיוכה לו ע"י אחר, וא"ת ואי לא שמה נתינה למה היה נטמן, וי"ל משום דמכסיף מיניה אם לא היה מקבלם, או היה ירא שמה יכפוהו ב"ד לקבל. הרא"ש ז"ל: